

**PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ – ZÁKLADNÍ POJMY, PŘEDMĚT, METODA,
PRINCIPY, SYSTÉM.**

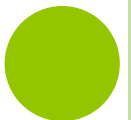
**NÁSTROJE PRÁVNÍ REGULACE. REGULACE. SUBJEKTY PRÁVA
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ A JEJICH POSTAVENÍ PŘI OCHRANĚ ŽIVOTNÍHO
PROSTŘEDÍ.**

EKONOMICKÉ NÁSTROJE REGULACE.

**BDS Základy práva životního prostředí
Jaro 2017**

Ivana Průchová

VÝCHODISKA

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

○ Pojem

- *„životním prostředím je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie“.*
- § 2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

○ Diskuse:

- Hmotné x nehmotné části ŽP
- Přírodní x uměle vytvořené části životního prostředí

PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

- předmět práva životního prostředí
  - společenské vztahy, jejichž předmětem je životní prostředí
    - „*environmentální právní vztahy*“
      - dle metody právní regulace lze rozlišit:
        - veřejnoprávní environmentální vztahy
          - *převažující*
        - soukromoprávní environmentální vztahy
          - vztah veřejnoprávních a soukromoprávních vztahů – východisko: vztah veřejného a soukromého práva

PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ = SMÍŠENÉ
PRÁVNÍ ODVĚTVÍ

PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

- vývoj
- prameny
- systém
- vzájemné vztahy
- perspektivy

PRAMENY PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

- Mezinárodní prameny
- Unijní prameny
- České prameny
  - vývoj
  - prameny
    - kategorizace možná dle různých kriterií
      - obecná x zvláštní část PŽP
      - hmotné právo x procesní právo
      - environmentální předpisy x právní normy s významem pro životní prostředí v jiných právních předpisech
  - vzájemné vztahy
  - tendence k environmentalizaci právního řádu
    - možnosti a meze

SYSTEM, PRINCIPY A PRAMENY MEZINÁRODNÍHO PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

- Vývojové etapy mezinárodního práva životního prostředí
- Principy mezinárodního práva životního prostředí
- Zvykové mezinárodní právo
- Smluvní mezinárodní právo
  - Mezinárodní smlouvy v systému právního řádu České republiky:
  - *„Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva“*
- čl. 10 Ústavy

MEZINÁRODNÍ SMLOUVY V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

○ **Kriteria třídění mezinárodních smluv:**

• **A. dle povahy závazků co do jejich konkrétnosti a určitosti**

- samostatné
- rámcové smlouvy
- navazující (prováděcí)

• **B. dle místní působnosti**

- globální
- regionální
- místní

• **C. dle věcného zaměření – příklady**

○ *Průřezové oblasti*

- Aarhuská úmluva (EHK OSN, Aarhus 1998-2001, č.124/2004 Sb.m.s.)
- Úmluva o posuzování vlivů na životní prostředí přesahující hranice států (EHK OSN, Espoo 1991-1997), č- 91/2001 Sb.m.s.)
- Úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za škody vyplývající z činností, které jsou nebezpečné pro životní prostředí (Rada Evropy, Lugano 1973, dosud nevstoupila v platnost)

○ *Složkové oblasti*

- OVZDUŠÍ - Úmluva o dálkovém znečištění ovzduší přesahujícím hranice států(EHK OSN, Ženeva, č.5/1985 Sb,)
- PŘÍRODA – Úmluva o biologické rozmanitosti (UNEP, Rio de Janeiro, 1992-1993, č. 134/1999 Sb.)
- PŘÍRODNÍ A KULTURNÍ DĚDICTVÍ – Úmluva o ochraně světového přírodního a kulturního bohatství (UNESCO), Paříž 1972-1975, č. 159/1991 Sb.)

- *Blíže:: Vomáčka, Vojtěch: in Jančářová, Ilona a kolektiv: Právo životního prostředí obecná část , Brno, MU, 2016- připraveno k tisku*

UNIJNÍ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

- **Vývojové etapy**
- **Ekopolitika**
- **Prameny unijního práva životního prostředí**
  - **Primární právo**
  - **Sekundární právo**
  - **Judikatura Soudního dvora**
- *viz v rámci konkrétních témat (SEA, EIA, IPPC, informace, účast veřejnosti, odpovědnostní vztahy)*

UNIJNÍ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

- **Primární právo**
  - **Smlouva o Evropské unii (SEU)**
    - Preambule, čl. 3
      - **udržitelný rozvoj, posilování ochrany životního prostředí**
  - **Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU)**
    - **Hlava XX. Část III. - čl. 191 - 193**
  - + protokoly k nim
  - **Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii (EUROATOM)**
  - **Listina základních práv Evropské unie**
    - **Čl. 37 – Ochrana životního prostředí**
    - **Čl. 35 - Ochrana zdraví**

UNIJNÍ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Sekundární právo

○ Nařízení

- Např. v oblasti – Odpady, **ovzduší**, nakládání s chemickými látkami

○ Směrnice

- např. SEA, EIA, informace, IPPC, závažné havárie, Natura 2000, prevence a náprava škod na životním prostředí

○ Rozhodnutí, stanoviska, doporučení

○ Dohody

- Mezinárodní dohody
- Úmluvy podepsané EU a zemí nebo organizací mimo EU
- Dohody mezi členskými státy

Unijní právo životního prostředí

- **Judikatura Soudního dvora**
  - jednotlivé spory
  - předběžná otázka
- například:
  - ***Věc C-240/09 Lesoochránárske zoskupenie VLK v. Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Nejvyšším soudem Slovenské republiky -) „Aarhuská úmluva – Přímý účinek“***

ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

○ nekodifikované

- Zákon č. 17/1992 Sb. o životním prostředí má povahu „rámcového zákona“
-
- z judikatury k povaze ustanovení zákona č. 17/1992 Sb. srov. např. :
  - ;Nejvyšší správní soud k tomu dodává, že ustanovení zákona o životním prostředí (v daném případě § 11, § 12 – do závorky doplnila I.P.)jsou navíc charakteru spíše proklamativního, než normativního a typově tak odpovídají více ustanovením ústavního zákona, než zákona „obyčejného“.
  - Rozsudek NSS ze dne 18.5.2006 sp.zn. 3 Ans 8/2005
- *Pokus o kodifikaci – návrh věcného záměru zákona o životním prostředí (2005, vytvořen na základě Legislativního plánu vlády na rok 2004)*

SYSTÉM PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

OBECNÁ ČÁST

- Pojem a předmět
- Principy
- Prameny
- Subjekty
- Institucionální zabezpečení
- Průřezové (horizontální) nástroje ochrany životního prostředí
  - právo na příznivé životní prostředí a prostředky k jeho uplatnění,
  - přístup k informacím o ŽP,
  - účast veřejnosti v oblasti ŽP,
  - SEA, EIA, IPPC,
  - ochrana životního prostředí v procesech podle stavebního zákona,
  - ochrana životního prostředí při mimořádných událostech,
  - Vlastnictví a životní prostředí
  - odpovědnostní vztahy v oblasti životního prostředí

+ *vztah k ochraně člověka/lidského/veřejného zdraví*

ZVLÁŠTNÍ ČÁST

- Ochrana složek životního prostředí
  - ovzduší
  - voda
  - půda
  - příroda
  - les
  - horniny
  - uměle vytvořené objekty: např. kulturní památky - diskuse
- Ochrana životního prostředí před nepříznivými důsledky lidských činností a rizikových faktorů např.
  - Nakládání s odpady
  - Nakládání s chemickými látkami
  - Ochrana před nepříznivými účinky ionizujícího a neionizujícího záření
  - Ochrana před hlukem
  - Ochrana životního prostředí při dalších činnostech – zemědělství, těžba nerostů, doprava
  - + *vztah k ochraně člověka/lidského/veřejného zdraví*

SYSTEM PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Obecná část práva životního prostředí

Pojem, předmět, systém, principy, prameny

Subjekty, organizační zabezpečení, formy činnosti

Právo na příznivé životní prostředí. Přístup k informacím o ŽP. Účast veřejnosti při ochraně životního prostředí

Posuzování vlivů na životní prostředí
IPPC

Ochrana životního prostředí v procesech podle stavebního zákona

Mimořádné události

Odpovědnostní vztahy, opatření k nápravě

Vlastnictví a životní prostředí

Ekonomické nástroje v oblasti životního prostředí

Zvláštní část práva životního prostředí

Ochrana složek životního prostředí

Ochrana
ovzduší
klimatu
ozónové vrstvy

Ochrana
vody

Ochrana
půdy

Ochrana
lesa

Ochrana
přírody
a biodiverzity

Ochrana
nerostů

Ochrana uměle
vytvořených
objektů (např.
kulturní památky)

Ochrana životního prostředí před rizikovými činnostmi a faktory

Nakládání s odpady

Nakládání s chemickými látkami

Ochrana před nepříznivými účinky: záření (ionizujícího, neionizujícího), ochrana před hlukem

další činnosti s vlivem na životní prostředí: těžba, zemědělství, doprava

ochrana
člověka;
lidského/
veřejného
zdraví

ZÁKLADY PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ – OBDOBÍ JARO 2017

- *Obecná část + vybraná témata zvláštní části*
- Právo životního prostředí – základní pojmy, předmět, metoda, principy, systém.
- Nástroje právní regulace
- Subjekty práva životního prostředí a jejich postavení při ochraně životního prostředí.
- Nepřímé - ekonomické nástroje regulace. Subjekty práva životního prostředí a jejich postavení při ochraně životního prostředí.
- *Ochrana přírody*
- *Ochrana ovzduší.*
- Vztahy odpovědnosti
- Ochrana životního prostředí v procesech podle stavebního zákona. Posuzování vlivů na životní prostředí. Integrované povolování.
- Ústavní základy práva životního prostředí, právo na příznivé životní prostředí, právo na informace o životním prostředí.

UČEBNÍ POMŮCKY K PŘEDMĚTU BZ406ZK

JANČÁŘOVÁ, Ilona, Jana DUDOVÁ, Jakub HANÁK, Milan PEKÁREK, Ivana PRŮCHOVÁ, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. **Právo životního prostředí: Obecná část.** 1.vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. 716 s. učebnice č.531. ISBN 978-80-210-8366-0.

JANČÁŘOVÁ, Ilona, Jana DUDOVÁ, Jakub HANÁK, Milan PEKÁREK, Ivana PRŮCHOVÁ a Jana TKÁČIKOVÁ. **Právo životního prostředí: Zvláštní část.** 1.,vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 624 s. učebnice - 527. ISBN 978-80-210-8041-6.

TUHÁČEK, M, JELÍNKOVÁ, J.: a kolektiv Právo životního prostředí -- praktický průvodce, Grada, 2015, ISBN, 978-80-247-5464-2

JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Právo životního prostředí pro bakaláře.* 1., 1. dotisk. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 292 s. Učebnice - č.467. ISBN 978-80-210-5556-8. Pozn.: je třeba aktualizovat dle změn právní úpravy vybrané pasáže

PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ V SYSTÉMU PRÁVA

- Vztah práva životního prostředí k ostatním právním odvětvím:
  - ústavní právo
  - správní právo
  - finanční právo
  - občanské právo
  - pracovní právo
  - trestní právo

- prameny jednotlivých odvětví
- environmentální povaha jejich institutů a právních norem
  - diskuse, příklady

PRAMENY PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

- Mezinárodní prameny
- Unijní prameny
- České prameny
  - vývoj
  - prameny
    - Kategorizace možná dle různých kriterií
      - obecná x zvláštní část PŽP
      - hmotné právo x procesní právo
      - environmentální předpisy x právní normy s významem pro životní prostředí v jiných právních předpisech
  - vzájemné vztahy
  - tendence k environmentalizaci právního řádu
    - možnosti a meze
      - Diskuse
        - např. tendence ve vývoji veřejného stavebního práva a jeho environmentalizaci
        - OZ - § 81/2 OZ – právo žít v příznivém životním prostředí jako osobnostní právo

PRAMENY PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ - 1

○ Obecná část

- Ústavní východiska
  - Ústava ČR, LZPS, ústavní zákon č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti ČR
- Horizontální environmentální předpisy
  - Zákon č. 17/1992 Sb. o životním prostředí
  - Zákon č. 123/1998 Sb. o právu na informace o životním prostředí
  - Zákon č. 282/1991 Sb., o České inspekci ŽP a její působnosti v oblasti lesa
  - Zákon č. 100/2011 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí
  - Zákon č. 76/2002 Sb. o integrované prevenci
  - Zákon č. 167/2008 Sb. o předcházení ekologické újmy a její nápravě

PRAMENY PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ - 2

○ Obecná část

- další právní předpisy
  - Zákon o ochraně veřejného zdraví
  - Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu
  - Občanský zákoník
  - Zákon o přestupcích a řízení o nich + doprovodné zákony
    - (s úč. K 1.7.2017 ruší zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích)
  - Trestní zákoník
  - Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob
  - Katastrální zákon
  - Krizové zákony
  - Procesní předpisy
  - Kompetenční zákon, zákon o obcích, zákon o krajích

PRAMENY PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ - 3

○ Zvláštní část

- „složkové“
  - zákon o vodách
  - Zákon o ochraně ovzduší
  - Zákon o lesích
  - Zákon o ochraně přírody a krajiny
  - Zákon o ochraně ZPF
  - Horní zákon
  - Zákon o památkové péči
- „Horizontální“ –“průřezové“
  - zákon o odpadech
  - Zákon o obalech
  - Zákon o chemických látkách
  - Zákon o prevenci závažných havárií

PRINCIPY PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

- vyjádřené v mezinárodních, unijních a vnitrostátních pramenech
- České právo:
  - „historicky“ základní principy jsou vyjádřeny v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí
  - vliv mezinárodního a unijního práva na zakotvení principů práva životního prostředí do vnitrostátního práva
- význam principů:
  - základní ideje, interpretační význam

PRINCIPY PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

- princip nejvyšší hodnoty
- princip vysoké úrovně ochrany
- princip trvale udržitelného rozvoje
- princip komplexního pojetí životního prostředí a jeho integrované ochrany životního prostředí
- princip prevence
  - generální, zvláštní
  - jako specifické a svébytné samostatné se z něho vyčlenily např. princip předběžné opatrnosti, princip informovanosti, princip účasti veřejnosti
- princip předběžné opatrnosti
- princip informovanosti
- princip účasti veřejnosti při ochraně životního prostředí
- princip přípustné míry znečišťování životního prostředí a princip únosného zatížení území
- princip odpovědnosti původce (vč. principu“znečišťovatel platí“)

NÁSTROJE REGULACE

- kategorizace
  - nástroje přímé regulace
  - nástroje nepřímé regulace
  - dobrovolné nástroje

NÁSTROJE REGULACE

○ NÁSTROJE PŘÍMÉ REGULACE:

- Obecné nástroje prevence
- Limity znečišťování a limity znečistění
- Požadované technologie
- Kategorizace subjektů
- Zákazy, příkazy, omezení ex lege
- Administrativní nástroje (povolení, souhlasy, stanoviska, závazná stanoviska,)
- Plošné mechanismy ochrany
- Autorizace, licence a jiná oprávnění
- Odpovědnostní vztahy a sankce
- Pravidla odstraňování závadných stavů a mimořádných událostí

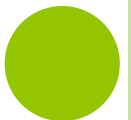

NÁSTROJE REGULACE

- NÁSTROJE NEPŘÍMÉ REGULACE:
  - ekonomické nástroje
- DOBROVOLNÉ NÁSTROJE
  - veřejnoprávní smlouvy
  - dobrovolné programy iniciované veřejnou institucí
  - jednostranné závazky znečišťovatelů
- *Blíže: Jančářová, Ilona: in Jančářová, Ilona a kolektiv: Právo životního prostředí obecná část , Brno, MU, 2016- připraveno k tisku*

SUBJEKTY A ORGANIZAČNÍ ZABEZPEČENÍ

VÝCHODISKA: ÚSTAVNÍ ZÁKLADY OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ A PRÁVA NA PŘÍZNIVÉ ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

- **Čl. 7 Ústavy**

- Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.

- **čl. 35 odst. 1 LZPS**

- ✦ „Každý má právo na příznivé životní prostředí“

- Právo na příznivé ŽP:

- subjektivní právo

- hmotné
- procesní

- diskuse

SUBJEKTY

- **A.nositelé pravomocí (vykonavatelé veřejné moci)**
  - Státní orgány
  - Veřejnoprávní korporace
  - Veřejné strážce
  - Jiné subjekty
- **B. subjekty práv a povinností a adresáti veřejnoprávního působení (dotčené osoby)**
  - fyzické osoby
  - právnické osoby
  - **specifické postavení: . participantí** – „podíl - účast“ při ochraně životního prostředí
    - veřejnost
    - dotčená veřejnost
    - např. spolky (dříve občanská sdružení) obecně prospěšné společnosti, zástupce veřejnosti, nadace

AD A.NOSITELÉ PRAVOMOCÍ (VYKONAVATELÉ VEŘEJNÉ MOCI)

- **Státní orgány**
  - moc zákonodárná
  - moc výkonná
  - moc soudní
- **Veřejnoprávní korporace**
  - územní samosprávné celky
  - profesní a zájmová samospráva
- **Veřejné stráže**
- **Jiné subjekty**
  - veřejné fondy, veřejné ústavy,
  - organizační složky státu, státní příspěvkové organizace státu zřízené ústředními orgány k plnění úkolů na úseku životního prostředí
  - další subjekty (např. autorizované osoby)

ORGANIZACE VEŘEJNÉ SPRÁVY V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

ORGANIZACE VEŘEJNÉ SPRÁVY V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

- **Ústavní základy**
- **Přehled:**
- **Správní orgány na ústřední úrovni**
  - ✦ vláda
  - ✦ ministerstva
    - Ministerstvo životního prostředí
    - Ostatní ministerstva
  - ✦ ostatní ústřední orgány státní správy
  - ✦ specializované ústřední kontrolní orgány státní správy
- **Územní veřejná správa**
  - veřejnoprávní samosprávné korporace (obce, kraje)
  - specializované územní orgány (dekoncentrované)
- **Veřejné stráže**
- **Jiné subjekty**
  - (poskytující služby, plnící další úkoly v oblasti veřejné správy, pečující o svěřený majetek – zejm. subjekty zřízené ústředními orgány nebo zákonem – organizační složky, státní příspěvkové organizace, veřejné fondy)
- **Zájmová a profesní samospráva**

VLÁDA

- **ústavní základ** – čl. 67 a násl. Ústavy
  - **vrcholný orgán výkonné moci**
  - kolektivní orgán
- **usnesení vlády**
  - k přijetí usnesení je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech jejích členů
    - specifičnost usnesení vlády dle § 43 zákona o ochraně přírody a krajiny
- **návrhy zákonů**
  - vládní
  - ostatní
    - vláda má právo vyjádřit se ke všem **návrhům zákonů** (čl. 44 Ústavy)
- **nařízení vlády – čl. 78 Ústavy**
  - k provedení zákona a v jeho mezích

VLÁDA

- prosazuje politické priority vzniklé ve volbách (naplňování programu)
- zákonodárná iniciativa
- krizové řízení - nouzové stavy způsobené mj. živelními pohromami, ekologickými nebo průmyslovými haváriemi
- koncepční činnost – různé povahy: Politika územního rozvoje, závazná část plánu odpadového hospodářství ČR ve srovnání se státní politikou životního prostředí či surovinovou politikou
- nařizovací činnost
- rozhodovací činnost
  - výjimečná – např. výjimky ze zákazů ve zvláště chráněných územích (2004-2009)
  - není vhodným orgánem pro rozhodování individuálních případů – formální
- *Zdroj: prezentace Průchová, Ivana, Hanák, Jakub: Vývojové tendence v oblasti veřejné správy na úseku ochrany životního prostředí, Mezinárodní konference Polsko, 2015*

VLÁDA

- Účast ozbrojených sil ČR mimo ČR a pobyt ozbrojených sil cizích států z důvodu živelní pohromy, ekologické a průmyslové havárie
- - vláda rozhoduje o vyslání ozbrojených sil ČR mimo území ČR a o pobytu ozbrojených sil jiných států na území ČR, a to nejdéle na dobu 60 dnů, jde-li mj. o účast na záchranných pracích při živelních pohromách, průmyslových nebo ekologických haváriích
  - O rozhodnutí informuje neprodleně obě komory Parlamentu. Parlament může rozhodnutí zrušit. Ke zrušení rozhodnutí vlády postačuje nesouhlasné usnesení jedné z komor přijaté nadpoloviční většinou všech členů komory (čl. 43 Ústavy)

VLÁDA

○ Nouzový stav

- Čl. 5 ústavního zákona č.100/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky
- vláda může vyhlásit nouzový stav v případě, **živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty nebo vnitřní pořádek a bezpečnost**
- je-li nebezpečí z prodlení, může vyhlásit nouzový stav předseda vlády. Jeho rozhodnutí vláda do 24 hodin schválí nebo zruší
- Současně musí vláda vymezit, která práva se omezují a které povinnosti a v jakém rozsahu se ukládají
- Nouzový stav končí
  - Uplynutím doby, na kterou byl vyhlášen, pokud vláda nebo Poslanecká sněmovna nerozhodnou o jeho zrušení před uplynutím této doby

MINISTERSTVA

- **Ústavní základ – čl. 79**
  - Ministerstva a jiné správní úřady lze zřídit a jejich působnost stanovit pouze zákonem
  - Ministerstva mohou na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněna
- **Zák.č. 2/1969 Sb., ve spojení se složkovými předpisy (dále „komp.zákon“)**
  - **MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ**
    - „exkluzivní“ postavení ve vztahu k ochraně životního prostředí
  - **OSTATNÍ MINISTERSTVA**
    - **s „přímými“ kompetencemi ve vztahu k životnímu prostředí**
      - Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo obrany, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo kultury, Ministerstvo práce a sociálních věcí
    - **s kompetencemi ve vztahu k veřejnému zdraví**
      - Ministerstvo zdravotnictví
    - **s kompetencemi souvisejícími se zajištěním ochrany životního prostředí a otázek souvisejících**
      - např. Ministerstvo financí, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo školství a mládeže

MINISTERSTVO ŽP (MŽP)

○ základní přehled :

- **orgán vrchního státní dozoru** (§ 19/1 komp.z.)
- **ústřední orgán státní správy pro kompetence**
  - *dle § 19/2 kom.z.*
  - *dle zvláštních předpisů*
- **koordinační funkce** (§ 19 odst. 3 kom.z.)
- **zabezpečení informační systém o ŽP, vč. plošného monitoringu na území ČR, vč. vazeb na mezinárodní dohody**

○ **kompetence vyplývají cí z § 19 odst. 2 kompetenčního zákona:**

- ochranu přirozené akumulace vod, ochranu vodních zdrojů a ochranu jakosti povrchových a podzemních vod,
- pro ochranu ovzduší,
- pro ochranu přírody a krajiny,
- pro oblast provozování zoologických zahrad,
- pro ochranu zemědělského půdního fondu,
- pro výkon státní geologické služby,
- pro ochranu horninového prostředí, včetně ochrany nerostných zdrojů a podzemních vod,
- pro geologické práce a pro ekologický dohled nad těžbou,
- pro odpadové hospodářství
- pro posuzování vlivů činností a jejich důsledků na životní prostředí, včetně těch, které přesahují státní hranice.
- pro myslivost, rybářství a lesní hospodářství v národních parcích.
- pro státní ekologickou politiku ,
- pro systém značení ekologicky šetrných výrobků a služeb
- pro program podporující dobrovolnou účast v systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (Program EMAS)

MŽP

- **další kompetence MŽP jako ústředního orgánu státní správy vyplývající ze zvláštních environmentálních předpisů:**
  - pro oblast integrované prevence a omezení znečištění vznikajícího činnostmi podle § 29 písm. a) zák.č. 76/2002 Sb.
  - pro oblast závažných havárií podle § 44 písm. a) zákona č. 224/2015 Sb. o prevenci závažných havárií
  - pro předcházení a nápravu ekologické újmy podle § 16 odst. 2 písm. a) zák.č. 167/2008 Sb.
  - pro oblast posuzování vlivu GMO a GP na složky životního prostředí a biologickou rozmanitost podle § 28 odst. 1 písm. a) zák.č. 78/2004 Sb.
  - pro oblast ochrany životního prostředí před škodlivými účinky látek nebo látek obsažených v přípravcích a předmětech a přípravků podle zák.č. 350/2011 o chemických látkách a chemických směsích

- **MŽP a další subjekty mu podřízené**
  - rozdílnosti v právní povaze a předmětu činnosti
    - **Státní fond ŽP** (zák. č. 388/1991 Sb. o SFŽP), právnická osoba zřízená zákonem (veřejný fond), MŽP jej spravuje
    - **Česká inspekce životního prostředí**
      - (komp.z.+zák.č. 282/1991 Sb.+zvláštní zákony)
    - **Český hydrometeorologický ústav**, státní příspěvková organizace
    - **Cenia** (Česká informační agentura ŽP), státní příspěvková organizace
    - **Agentura ochrany přírody a krajiny**, organizační složka státu
    - **Správy národních parků**
    - **Správa jeskyní ČR**, státní příspěvková organizace
    - **Česká geologická služba**, státní příspěvková organizace
    - **Česká geologická služba – GEOFOND**, organizační složka státu
    - **Výzkumný ústav vodohospodářský T.G.M.**, státní příspěvkový organizace

ČESKÁ INSPEKCE ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

- **Česká inspekce životního prostředí**
  - správní úřad
  - Působnost
    - zák. č. 282/1991 Sb. o ČIŽP a její působnosti v oblasti lesa
    - zvláštní zákony vymezující působnost ČIŽP v konkrétní oblasti
  - Struktura:
    - Ústředí
    - oblastní inspektoráty (OI ČIŽP Brno, OI ČIŽP České Budějovice, OI ČIŽP Havlíčkův Brod, OI ČIŽP Hradec Králové, OI ČIŽP Liberec, OI ČIŽP Olomouc, OI ČIŽP Ostrava, OI ČIŽP Plzeň, OI ČIŽP Praha, OI ČIŽP Ústí nad Labem)

KRAJINY

- **Oblast ochrany přírody a krajiny (změny k 1.1.2015, zák. č. 250/2014 Sb., o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o státní službě)**
- **Agentura ochrany přírody a krajiny**
  - od 1.1.2015 NOVĚ správní úřad.
  - odborné a vědecké funkce
  - příslušnost hospodařit s majetkem
    - **působnost:**
      - *na území chráněných krajinných oblastí (s výj. CHKO Šumava)*
      - *na celém území ČR*
    - **Regionální pracoviště**

SPRÁVY NÁRODNÍCH PARKŮ

- *Správy národních parků*
  - *Správa NP Šumava,*
  - *Správa KRNAP*
  - *Správa NP Podýjí,*
  - *Správa NP České Švýcarsko*
- *role správ NP:*
  - *správní orgán*
  - *odborné a vědecké funkce*
  - *příslušnost hospodařit s majetkem*

MŽP – DALŠÍ SUBJEKTY PODŘÍZENÉ MŽP

○ Další subjekty podřízené MŽP:

Cenia - Česká informační agentura ŽP

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Státní fond ŽP (zák. č. 388/1991 Sb. o SFŽP),

- právnická osoba zřízená zákonem (veřejný fond)
- **Český hydrometeorologický ústav**, státní příspěvková organizace
- **Česká geologická služba** – GEOFOND, organizační složka státu
- **Výzkumný ústav vodohospodářský T.G.M.**, státní příspěvková organizace

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

- ústřední orgán státní správy
  - pro zemědělství, s *výjimkou* ochrany zemědělského půdního fondu,
  - pro vodní hospodářství, s *výjimkou* ochrany přirozené akumulace vod, ochrany vodních zdrojů a ochrany jakosti povrchových a podzemních vod,
  - lesů, myslivosti a rybářství, s *výjimkou* území národních parků
  - ve věcech veterinární péče,
  - ve věcech rostlinolékařské péče,
  - ve věcech péče o potraviny,
  - ve věcech péče o ochranu zvířat proti týrání
  - pro ochranu práv k novým odrudám rostlin a plemenům zvířat.
  - pro potravinářský průmysl

  - *Pozn. „s výjimkou“: kompetence MŽP*
- Ministerstvo zemědělství řídí
  - Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci,
  - Státní veterinární správu České republiky,
  - Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
  - Českou plemenářskou inspekci.

- je ústředním orgánem státní správy mj.
  - ve věcech regionální politiky,
  - územního plánování a stavebního řádu, vyvlastnění,
  - investiční politiky

MINISTERSTVO VNITRA

- Je ústředním orgánem mimo jiné:
  - pro krizové řízení, civilní nouzové plánování, ochranu obyvatelstva a integrovaný záchranný systém,
  - požární ochranu,
  - pro oblast informačních systémů veřejné správy.

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ

- je ústředním orgánem státní správy mimo jiné pro
  - ochranu veřejného zdraví,
  - používání biocidních přípravků a uvádění biocidních přípravků a účinných látek na trh.
  - ochranu a využívání přírodních léčivých zdrojů, přírodních léčebných lázní a zdrojů přírodních minerálních vod,
- součástí Ministerstva zdravotnictví je Český inspektorát lázní a zřídel.
- v rámci Ministerstva zdravotnictví – funkce Hlavního hygienika.

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU

- průmysl a životní prostředí obecně
- speciálně
  - vazba na integrované povolenání (IPPC – nejlepší dostupné techniky (BAT))
  - podřízené subjekty:

Česká obchodní inspekce

Správa úložišť radioaktivního odpadu

MINISTERSTVO KULTURY

- je ústředním orgánem státní správy mj. - pro kulturní památky ochranu
- Památková inspekce
  - je podle ust. § 27 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, specializovaným kontrolním orgánem Ministerstva kultury v oboru státní památkové péče.
    - v organizační struktuře Ministerstva kultury je Památková inspekce zařazena v sekci ministra.

OSTATNÍ ÚSTŘEDNÍ ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY

- Ve vztahu k ŽP zejména:

Státní úřad pro jadernou bezpečnost

Český báňský úřad

SPECIALIZOVANÉ ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY VE VZTAHU K OCHRANĚ ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ – PŘEHLED

(PODŘÍZENÉ PŘÍSLUŠNÝM MINISTERSTVŮM)

- Česká inspekce životního prostředí
- Státní zemědělská a potravinářská inspekce
- Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
- Státní veterinární správa
- Česká obchodní inspekce

ÚZEMNÍ VEŘEJNÁ SPRÁVA

○ Všeobecná územní správa

- kraje – samostatná působnost, přenesená působnost
- obce – samostatná působnost, přenesená působnost

- Základní prameny:
  - Ústava, zákon o obcích, zákon o krajích, jednotlivé zákony a další předpisy z oblasti životního prostředí

○ Specializovaná územní správa

- krajské hygienické stanice
- obvodní báňské správy
- krajské veterinární správy
- krajské, regionální a oblastní orgány specializovaných státních inspekcí
- správy národních parků
- Regionální pracoviště Agentury ochrany přírody

VEŘEJNÉ STRÁŽE

○ Veřejné stráže

- Lesní stráž
  - (lesní zákon)
- Stráž ochrany přírody
  - (zákon o ochraně přírody)
- Rybářská stráž
  - (rybářský zákon)
- Myslivecká stráž
  - (zákon o myslivosti)

○ TZ – úřední osoba (§ 127 odst. 1 písm. a) TZ)

- Úřední osobou je **fyzická osoba**, která byla ustanovena lesní stráží, stráží přírody, mysliveckou stráží nebo rybářskou stráží,
  - pokud **plní úkoly státu nebo společnosti a používá přitom svěřené pravomoci pro splnění těchto úkolů**
    - **Blíže vždy v rámci „složkového předpisu“**

SUBJEKTY PROFESNÍ A ZÁJMOVÉ SAMOSPRÁVY (VEŘEJNOPRÁVNÍ KORPORACE)

- S významem pro oblast životního prostředí zejména
  - Hospodářská a Agrární komora
    - mj. viz např. podle § 7 odst. 1 písm. d) zák.č. 76/2002 sb., o integrované prevenci
      - se mohou hospodářské komory , jejichž předmětem činnosti je prosazování a ochrana profesních zájmů nebo veřejných zájmů podle zvláštních předpisů zúčastnit řízení o vydání integrovaného povolení
      - hájí „své“ zájmy, nicméně mohou se podílet na podobě výsledného rozhodnutí s dopady na životní prostředí

SUBJEKTY KONTROLY VEŘEJNÉ SPRÁVY

- Východiska: kontrola veřejné správy (viz předchozí přednášky)
- Různá kritéria členění druhů kontroly
- **Základní systém kontroly veřejné správy (platí i pro oblast životního prostředí)**
  - kontrola vykonávaná zákonodárným orgánem, resp. zastupitelskými orgány
  - kontrola vykonávaná soudy
  - Kontrola vykonávaná NKÚ
  - Kontrola vykonávaná správními orgány
  - Kontrola vykonávaná na základě podání občanů
  - Kontrola prostřednictvím Veřejného ochránce práv
- Blíže viz též učebnice, např. Průcha, Petr Správní právo, obecná část. 8. doplněné. Brno: Doplněk - Brno, A.Čeněk - Plzeň, 2012, s. 325 - 359

FORMY ČINNOSTI VEŘEJNÉ SPRÁVY V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

ZÁKLADNÍ PŘEHLED

- **Normativní právní akty**
  - vnější
  - vnitřní
- **Individuální správní akty**
  - **Správní rozhodnutí**
  - **Jiné úkony s povahou individuálních aktů**
    - ✦ **Osvědčení**
    - ✦ **Vyjádření**
    - ✦ **Stanoviska**
      - **Stanoviska**
      - **Závazná stanoviska**
      - **Koordinovaná stanoviska**
      - **Koordinovaná závazná stanoviska**
    - ✦ **Jiné úkony**
  - **Evidenční, registrační úkony**
  - **Informační úkony**
  - **Programovací a plánovací úkony**
- **Opatření obecné povahy**
- **Veřejnoprávní smlouvy**

VEŘEJNOST JAKO PARTICIPANT NA ENVIRONMENTÁLNÍM ROZHODOVÁNÍ V OBLASTI OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

„VEŘEJNOST“

○ pojem veřejnosti

- podle Úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k ochraně ve věcech životního prostředí - Aarhuská úmluva (Sdělení MZV č. 124/2004 Sb.m.s.):
  -
  - Čl. 2 odst. 4 AÚ
    - „veřejnost“
      - znamená **jednu nebo více fyzických nebo právnických osob** a - v souladu s vnitrostátní právní úpravou nebo praxí - jejich sdružení, organizace nebo skupiny;
- - Čl. 2 odst. 5 AÚ
  - "dotčená veřejnost,"
    - **je veřejnost, která je - nebo může být - ovlivněna environmentálním rozhodováním, anebo která má na tomto rozhodování určitý zájem; pro účely této definice se u nevládních organizací podporujících ochranu životního prostředí a splňujících požadavky vnitrostátních právních předpisů předpokládá, že mají na environmentálním rozhodování zájem.**

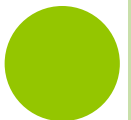
DEFINICE VEŘEJNOSTI V ČS. PRÁVNÍM ŘÁDU

- čs. právní řád neobsahuje „univerzální“ legální definici veřejnosti
- v odborné literatuře se lze setkat s různým přístupem k vymezení veřejnosti“
- Např.:
  - **jednotlivé fyzické osoby/člověk a právnické osoby**
    - hájící vlastní zájem
    - reprezentující zájem kvalifikované skupiny osob (zástupce veřejnosti v ÚP, pokud se námitky na základě věcně shodné připomínky týká životního prostředí)
  - **neformální skupiny fyzických osob bez právní subjektivity**
  - **formální skupiny osob podle zvláštních právních předpisů bez právní subjektivity (např. petiční výbor)**
  - **formalizované skupiny osob s právní subjektivitou**
    - např. spolky (§ 214 a násl. OZ, zák. č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob) - *dříve občanská sdružení, přechodné ustanovení § 3045 OZ*
    - politické strany,
    - obecně prospěšné společnosti,
    - nadace

DEFINICE VEŘEJNOSTI V ČS. PRÁVNÍM ŘÁDU

- **Specificky** pojem veřejnosti v zák. č. 100/2001 Sb. na základě novely zák. č. 39/2015 Sb. (úč. 1.4.2015) v prostředí zákona o posuzování vlivů na životní prostředí
- § 3 písm. h)
  - **veřejností**
    - jedna nebo více osob
- § 3 písm. i)
  - **dotčenou veřejností**
    - 1. **osoba, která může být rozhodnutím vydaným v navazujícím řízení dotčena ve svých právech nebo povinnostech,**
    - 2. **právníká osoba soukromého práva,**
      - jejímž **předmětem činnosti** je podle zakladatelského právního jednání **ochrana životního prostředí nebo veřejného zdraví,** a jejíž hlavní činností není podnikání nebo jiná výdělečná činnost, která **vznikla alespoň 3 roky před dnem zveřejnění informací o navazujícím případně před dnem vydání podle § 7 odst. 6 zákona EIA** (negativní rozhodnutí ve vztahu ke zjišťovacímu řízení), **NEBO**
    - **kterou podporuje svými podpisy nejméně 200 osob,**
      - podporující podpisovou listinou listina s podpisy nejméně 200 osob.

- **Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí**

VÝCHODISKA – ZÁKON Č. 17/1992 SB.

○ Ústavní východiska

● Čl. 11 odst. 5 LZPS

- ***Daně a poplatky lze ukládat jen na základě zákona***

VÝCHODISKA – ZÁKON Č. 17/1992 SB.

○ **zásada znečišťovatel platí**

○ § 31 zákona č. 17/1992 Sb.

- „Za znečišťování životního prostředí, případně jeho složek a za hospodářské využívání přírodních zdrojů platí fyzické nebo právnické osoby daně, poplatky, odvody a další platby, stanoví-li tak zvláštní předpisy.“

○ § 32 zákona č. 17/1992 Sb.

- „Zvláštní předpisy stanoví, kdy mohou být právnické nebo fyzické osoby, které chrání životní prostředí nebo využívají přírodní zdroje v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje, zvýhodněny úpravami daní a odvodů nebo poskytováním úvěrů a dotací.“

ZNAKY

- **opatření finanční povahy**
- **Účel:**
  - **motivační působení** na chování regulovaných subjektů, nebo
  - **b) zajištění (akumulace) prostředků k realizaci opatření** na ochranu ŽP
  - Týkají se jednání, které je v souladu s právem
- **K POVAZE A ODLIŠENÍ OD JINÝCH NÁSTROJŮ FINANČNÍ POVAHY**
  - **Ekonomické nástroje x sankční nástroje finanční povahy**
    - **pokuty x ekonomické nástroje**
    - **Náhrada škody x ekonomické nástroje**
    - **v případě ekonomických nástrojů nejde o „paušalizovanou“ o náhradu škody** (srov. např. viz NS ČR , sp. zn. 25 Cdo 769/2006 – poplatky za znečištění ovzduší(ekonomický nástroj) x náhrada škody na lesích v důsledku imisí (sankce za porušení povinností)

FUNKCE

- motivační
  - ekologické chování i ekonomicky výhodné, tj. minimálně ve výši nákladů na odstranění znečištění
- internalizační
  - zahrnutí negativních externalit do rozhodování subjektů
- akumulační
  - fiskální - prostředky nejsou určeny na opatření k ochraně ŽP
- kompenzační
  - nahrazení újmy na životním prostředí
- zajišťovací

KATEGORIZACE

- **podle způsobu působení**
  - pozitivní
  - negativní
- **podle hlavní funkce**
- **podle oblasti působení**
  - ovzduší,
  - půda (ZPF, PÚPFL)
  - voda,
  - odpady
  - příroda
    - - § 9/3 ZoPK – nerealizované zákonné zmocnění k přijetí zákona o odvodech za kácení dřevin
- **podle formy (viz dále)**

FORMY

- za poškozování ŽP (emisní)
  - např. za znečišťování ovzduší, vypouštění odpadních vod – zpravidla průmyslově
- za využívání přírodních zdrojů
  - např. za odběr vody či zábor půdy
- platby za veřejné služby
  - např. odpady – komunální odpad
- soukromoprávní povahu mají cenové úhrady
  - platba za správu vodních toků
- za nakládání s látkami nebo výrobky ohrožující ŽP
  - látky poškozující ozónovou vrstvu a F-plyny
- „ekologické daně“
  - tzv. energetické daně (zákon č. 261/2007 Sb.) - spotřební daň z elektřiny, pevných paliv a zemního plynu
  - ekologická daňová reforma

FORMY

○ **Trhy s obchodovatelnými kvótami/limity**

- obchoduje se s právem, které je povolené zákonem nebo ISA
- v ČR/EU systém obchodování s **povolenkami na emise skleníkových plynů**

○ **Environmentální pojištění**

- u činností se zvýšeným rizikem neočekávaných událostí vážně poškozujících ŽP
- jeden ze zajišťovacích institutů
- ekologická újma (zákon č. 167/2008 Sb.)
- jaderná škoda (navíc záruka státu)
- havárie způsobená chemickými látkami – dnes zákon č. 224/2015 Sb.
- finanční rezervy či rezervní fondy
- rezerva pro rekultivaci skládky či pro sanaci následků těžby

○ **Zálohové systémy**

- vratné zálohované obaly
- rozsah dle nařízení vlády 111/2002 Sb. – zejména pivní láhve
- společné znaky má také povinnost zpětného odběru některých výrobků

○ **Výdaje z veřejných rozpočtů**

- SFŽP, územní rozpočty, evropské zdroje, vlastní činnost státu a ÚSC

EKONOMICKÉ NÁSTROJE

○ Shrnutí:

- významný nástroj doplňující administrativní nástroje
- rozdílná funkce, terminologie, konstrukce
- z hlediska stavu ŽP obecně a jeho jednotlivých složek a oblastí zvláště
  - mj. významná funkce motivační tam, kde možnost snížení či osvobození v příčinné souvislosti s proenvironmentálním chováním

○ Žádoucí stav:

- Vytvoření optimálního „mixu“
- Blíže k ekonomickým nástrojům:
  - Hanák, J. : Ekonomické nástroje in Jančářová, I. a kolektiv. Právo životního prostředí – obecná část, MU, 2016

UČEBNÍ POMŮCKY K PŘEDMĚTU BZ406ZK

JANČÁŘOVÁ, Ilona, Jana DUDOVÁ, Jakub HANÁK, Milan PEKÁREK, Ivana PRŮCHOVÁ, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. **Právo životního prostředí: Obecná část.** 1.vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. 716 s. učebnice č.531. ISBN 978-80-210-8366-0.

JANČÁŘOVÁ, Ilona, Jana DUDOVÁ, Jakub HANÁK, Milan PEKÁREK, Ivana PRŮCHOVÁ a Jana TKÁČIKOVÁ. **Právo životního prostředí: Zvláštní část.** 1.,vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 624 s. učebnice - 527. ISBN 978-80-210-8041-6.

TUHÁČEK, M, JELÍNKOVÁ, J.: a kolektiv Právo životního prostředí -- praktický průvodce, Grada, 2015, ISBN, 978-80-247-5464-2

JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Právo životního prostředí pro bakaláře.* 1., 1. dotisk. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 292 s. Učebnice - č.467. ISBN 978-80-210-5556-8. Pozn.: je třeba aktualizovat dle změn právní úpravy vybrané pasáže

DĚKUJI ZA POZORNOST 😊

